

भूगोल व कृषी सराव Workbook

भूगोल व कृषी : सराव

Workbook

© पृथ्वी पब्लिकेशन

आवृत्ती

ऑक्टोबर 2019

प्रकाशक

‘पृथ्वी पब्लिकेशन’, 1536,

सदाशिव पेठ, पुणे. 411030

फोन : 020 - 24451986

मुखपृष्ठ मांडणी

नंदकिशोर धपाटे

मांडणी

रूपाली तांबे

अपूर्वा शिंदे

कोमल शेडगे

मुद्रितशोधन

प्रज्ञा भोसले

वितरण व्यवस्था

मो. नं. : 8390554161

अभिप्राय, सूचना व मागणीसाठी संपर्क

मो. नं. : 8390554161

publication@prithvi.net.in

मूल्य

₹ १२०/-

या पुस्तकातील मजकुराचे कायदेशीर हक्क कॉपीराईट कायदानुसार प्रकाशकाकडे आहेत. या मजकुराचे कोणत्याही स्वरूपात पुनर्मुद्रण करण्यासाठी प्रकाशकाची परवानगी आवश्यक आहे. सदर बाबीचे उल्लंघन झाल्यास कॉपीराईट कायदानुसार कारवाई करण्यात येईल.

या पुस्तकातील मजकूर व माहिती विविध स्रोतांमधून घेण्यात आली आहे. हा मजकूर व माहिती जास्तीत जास्त अचूक ठेवण्याचा प्रयत्न प्रकाशकाने केला आहे. तरीदेखील त्यामध्ये कालसापेक्ष व स्थलसापेक्ष बदल होऊ शकतात. या पुस्तकातील मजकूर व माहिती यामुळे होणाऱ्या नुकसानीस प्रकाशक जबाबदार राहणार नाहीत.

अनुक्रमणिका

1. सामान्य भूगोल	6
उत्तरे	12
2. प्राकृतिक भूगोल	13
उत्तरे	20
3. भूरूपे	21
उत्तरे	25
4. हवामान - 1	26
उत्तरे	35
5. हवामान - 2	36
उत्तरे	40
6. मानवी भूगोल - 1	41
उत्तरे	48
7. मानवी भूगोल - 2	49
उत्तरे	55
8. महाराष्ट्र - भारत : प्राकृतिक भूगोल	56
उत्तरे	92
9. महाराष्ट्र - भारत : आर्थिक भूगोल	93
उत्तरे	108
10. सुदूर संवेदन, जीआयएस, जीपीएस	109
उत्तरे	115
11. मृदा	116
उत्तरे	121
12. कृषी हवामान, पीक पद्धती	122
उत्तरे	128
13. पिके, पीक पद्धती	129
उत्तरे	133
14. मृदाधूप, मृदा संधारण, पाणलोट क्षेत्र विकास	134
उत्तरे	139
15. जलव्यवस्थापन	140
उत्तरे	146

1. सामान्य भूगोल

- प्र.1. खालीलपैकी कोणत्या पर्वतरांगांमध्ये 'माऊंट एलब्रुस' हे शिखर आहे ?
1) आल्प्स पर्वत 2) स्कॅन्डेनेव्हियन पर्वत 3) उरल पर्वत 4) कॉकेशस पर्वत
- प्र.2. अँटलास पर्वत, हॉगर पठार, ड्राकेन्सबर्ग पर्वत हे कोणत्या खंडाचे भाग आहेत ?
1) दक्षिण अमेरिका 2) आफ्रिका 3) युरोप 4) आशिया
- प्र.3. हिंदी महासागर व दक्षिण चीन समुद्र खालीलपैकी कोणत्या सामुद्रधुनीने (straits) जोडलेले आहेत ?
1) होर्मुझची सामुद्रधुनी 2) सुंदाची सामुद्रधुनी 3) पाल्कची सामुद्रधुनी 4) मलाक्काची सामुद्रधुनी
- प्र.4. पृथ्वीविषयी दिलेली माहिती अभ्यासून योग्य विधानांचा पर्याय निवडा.
अ) पृथ्वीचा दक्षिण - उत्तर व्यास 12,714 कि.मी. आहे.
ब) पृथ्वीचा पूर्व - पश्चिम व्यास सुमारे 12,756 कि.मी. आहे.
क) पृथ्वी व चंद्र यांच्यादरम्यानचे अंतर 1.28 प्रकाश मिनिटे आहे.
ड) पृथ्वी व सूर्य यामधील अंतर 8.3 प्रकाश मिनिटे आहे.
1) फक्त अ, ब 2) अ, ब, ड 3) ब व ड 4) सर्व विधाने योग्य
- प्र.5. खालीलपैकी कोणता देश भूवेष्टित (Land Locked) आहे ?
1) सुदान 2) इथिओपिया 3) सोमालिया 4) दक्षिण आफ्रिका
- प्र.6. जगातील खालीलपैकी कोणत्या भागात बोरियल वने (boreal forest) मुख्यतः आढळतात ?
1) दक्षिण युरोप 2) उत्तर आफ्रिका 3) दक्षिण अमेरिका 4) उत्तर युरोप
- प्र.7. खालीलपैकी कोणत्या दोन ग्रहांना उपग्रह नाहीत ?
1) युरेनस व शुक्र 2) नेपच्यून व युरेनस 3) बुध व नेपच्यून 4) बुध व शुक्र
- प्र.8. खालील ग्रहांचा सूर्यापासून असलेल्या अंतरानुसार योग्य क्रम ओळखा. (सुरुवातीकडून - शेवट)
1) मंगळ - गुरू - शुक्र - शनि 2) बुध - मंगळ - शुक्र - शनि
3) मंगळ - गुरू - शनि - शुक्र 4) शुक्र - मंगळ - गुरू - शनि
- प्र.9. खालील विधाने अभ्यासा.
अ) सूर्यग्रहणावेळी (Solar Eclipse) एका सरळ रेषेत पृथ्वी-चंद्र - सूर्य अशी स्थिती निर्माण होते.
ब) खग्रास चंद्रग्रहणापेक्षा खग्रास सूर्यग्रहण (Total Solar Eclipse) कमी वेळ दिसते.
क) पौर्णिमेच्या दिवशी पृथ्वी - चंद्र व पृथ्वी-सूर्य या रेषा पृथ्वीपाशी शून्य अंशाचा (0°) कोन करतात.
अयोग्य नसलेली विधाने निवडा.
1) फक्त अ 2) फक्त अ व ब 3) फक्त अ व क 4) सर्व योग्य
- प्र.10. 'अरल समुद्र' (Aral Sea) हा खालीलपैकी कोणत्या दोन देशांदरम्यान स्थित आहे ?
1) कझाकिस्तान व किर्गिझस्तान 2) किर्गिझस्तान व ताजिकिस्तान
3) उझबेकिस्तान व तुर्कमेनिस्तान 4) कझाकिस्तान व उझबेकिस्तान
- प्र.11. खालील विधाने पहा.
अ) 'उधाणाच्या भरती - ओहोटी' (Spring tide) वेळेस चंद्र व सूर्याच्या भरती निर्माणकारी प्रेरणा (Tide causing force) काटकोन दिशेत कार्य करतात.

ब) 'भांगाच्या भरती - ओहोटी' (Neap tide) वेळेस चंद्र-सूर्य प्रेरणा एका दिशेत कार्य करतात.

- 1) फक्त अ बरोबर 2) फक्त ब बरोबर 3) दोन्ही बरोबर 4) दोन्ही चूक

प्र.12. खाली दिलेल्या पर्यायांपैकी पृथ्वीच्या अक्षीय गतीचे (Earth's Rotatory Motion) परिणाम ओळखा.

अ) दिवस व रात्र स्थिती

ब) ऋतुमान निर्मिती

क) काल्पनिक आस तयार होणे.

ड) वारे व सागरीप्रवाह दिशाबदल

- 1) अ व क 2) अ, ब, क 3) अ, क, ड 4) अ व ड

प्र.13. पुढील विधाने वाचा व योग्य पर्याय निवडा.

अ) 21 जून हा उत्तर गोलार्धातील सर्वात मोठा दिवस असतो.

ब) 22 डिसेंबर हा दक्षिण गोलार्धातील सर्वात मोठा दिवस असतो.

क) 22 डिसेंबर या दिवशी सूर्य उत्तरेकडे सरकण्यास सुरुवात होते.

- 1) फक्त अ 2) ब, क 3) अ, ब 4) अ, ब, क

प्र.14. जगातील सर्वात लहान क्षेत्रफळ असलेला 'व्हॅटिकन सिटी' हा देश कोणत्या नदीच्या काठावर आहे ?

- 1) टायबर नदी 2) पो नदी 3) डॅन्युब नदी 4) व्हाईन नदी

प्र.15. आंतरराष्ट्रीय वार रेषेसंबंधी (International Date line) विधाने वाचा व त्यापैकी योग्य विधान/ने निवडा.

अ) ही रेषा बेरिंगच्या सामुद्रधुनीतून जाते.

ब) ही रेषा पूर्णपणे 180° रेखावृत्तावर आहे.

क) पश्चिमेकडून पूर्वेकडे रेषा ओलांडल्यास मागचा वार येतो.

ड) पश्चिमेकडून पूर्वेकडे रेषा ओलांडल्यास पुढचा वार येतो.

- 1) अ, ब, ड 2) अ, ड 3) अ, क 4) फक्त अ व ब

प्र.16. खालील विधाने अभ्यासा व योग्य पर्याय निवडा.

अ) पृथ्वी एका मिनिटाला चार रेखांश ओलांडते.

ब) पृथ्वी पूर्वेकडून पश्चिमेकडे 24 तासात 360° रेखांशात फिरते.

- 1) अ बरोबर व चूक 2) अ चूक व बरोबर 3) दोन्ही बरोबर 4) दोन्ही चूक

प्र.17. खालीलपैकी कोणता पर्वत घडी पर्वताचे (Fold Mountain) उदाहरण नाही ?

- 1) अरवली पर्वत 2) रॉकी पर्वत 3) व्हॉसजेस पर्वत 4) आल्प्स पर्वत

प्र.18. पृथ्वीवरील स्थाननिश्चितीसाठी खालीलपैकी कशाचा वापर केला जातो ?

अ) रेखावृत्ते

ब) अक्षवृत्ते

- 1) फक्त अ 2) फक्त ब 3) दोन्ही अ, ब 4) दोन्ही नाहीत.

प्र.19. खालीलपैकी कोणत्या ग्रहांना बहिर्ग्रह (outer planets) म्हणून संबोधले जाते ?

अ) बुध

ब) गुरू

क) शुक्र

ड) शनि

- 1) ब, क, ड 2) ब, ड 3) अ, क, ड 4) वरील सर्व

प्र.20. खालील विधाने विचारात घ्या.

अ) अल्पाईन वने पर्वतीय प्रदेशात आढळतात.

ब) एकाच प्रकारच्या वृक्षांची विस्तीर्ण वने हे तैगा प्रदेशाचे वैशिष्ट्य आहे.